

Interjú Jari Koskinen finn mezőgazdasági és erdészeti miniszterrel

2012. április elején munkalátogatáson járt hazánkban Jari Koskinen finn mezőgazdasági és erdészeti miniszter. Hivatalos programja első állomásaként interjút adott az Erdészeti Lapoknak. A civilben mezőgazdálkodó minisztert elsősorban az uniós és nemzeti támogatásokkal és a természetvédelemmel kapcsolatos tapasztalatairól kérdeztük, de beszélt a szakmai civil szervezetek szerepéről és az erdőkhöz való személyes kötődéséről is.

– *Magyarországi tapasztalataink szerint nagyon csekély az erdészeti jogcímekre fenntartott uniós források felhasználásának aránya. Sikerül-e Finnországban nagyobb arányban hasznosítani a rendelkezésre álló erdészeti támogatásokat?*

– Az erdészeti jogcímek esetében az alacsony felhasználással kapcsolatban sajnos nekünk is hasonló a tapasztalatumunk. Finnországban azonban nagy hagyománya van az erdőgazdálkodásnak, és az ágazat állami támogatásának. Régióta fennálló támogatási rendszerek léteztek már Finnország EU-csatlakozása előtti időszakban is, amelyeket nem akartunk megváltoztatni, egész politikánk ezek megtartására irányult. Az EU csatlakozás után sikerült valamivel növelnünk a korábbi támogatási szintet, amit igyekszünk ki is használni. A támogatási programok sorában legfontosabb a hétéves vidékfejlesztési programunk, melynek erdészeti része részben EU finanszírozású. A program legnagyobb részt a faanyag energetikai felhasználását támogatja. Ezen belül a kapcsolódó gépvásárlásokat, aprítéküzemelésű erőművek építését, köztük olyan kiserőműveket, amelyek egy-egy gazdaság, intézmény vagy településrész elsősorban hőenergiával történő ellátását biztosítják. A másik terület, amire a legtöbb pénzt fordítottuk, az a fafeldolgozás. Ezen belül is például az asztalosipar vagy éppen a gerendaházak építésével foglalkozó vállalkozások befektetéseit tudtuk a program keretében támogatni.

– *Ezek szerint Finnországban az erdőből származó termékek egész láncát az erdészeti ágazathoz sorolják. Ennek jelentőségéhez mérten, ha jól tudom,*



külön szóval „erdőiparnak” hívják összefoglalóan ezeket az ágazatokat.

– Így igaz. Főleg az uniós összefüggésekben különösen fontos ezen ágazatok együttes kezelése. A nagy egészen belül természetesen különböző rendszerek léteznek, amelyek mindmind külön támogatási jogcímekben öltenek testet. Kifejezetten az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódnak például a fenntartható erdőgazdálkodás finanszírozását szabályozó, törvény által biztosított támogatások. Itt többek között fiatal erdők ápolására lehet pályázni, azon alapelv szerint, hogy ha az állam egy euró támogatást ad, ahhoz az erdő tulajdonosa 3 eurót tesz hozzá. Szintén meg kell említeni az erdei utak építésére szolgáló támogatásokat. Ezek megléte az alapja annak, hogy bármelyik évszakban ki lehessen hozni a megtermelt faanyagot az erdőből. Ezt a munkát is részben a tulajdonosok fizetik, részben az államtól kapnak rá támogatást. Bár az utóbbi időben az útépitések, a mocsaras részek lecsapolása, vízvezetése érzékeny kérdés, mivel ezek eredményeként sok humusz kerül az élő vizekbe, ami felborítja tavaink természetes ökológiai rendszerét.

– *Ha már elérkeztünk a természetvédelemhez: Magyarországon még nem nyíltak meg a NATURA 2000 területek kezelésével kapcsolatos kompenzációs források. Finnországban fizettek már kompenzációt a NATURA 2000 területek gazdálkodóinak akár uniós, akár nemzeti forrásból?*

– Igen, rendszeresen történnek kifizetések. Finnországban a NATURA 2000 területeken való gazdálkodás kompenzációja kapcsán két eset lehetséges. Az állam felajánlja a terület megvásárlását azokban az esetekben, ahol a természetvédelmi célú korlátozások eredményeként a föld tulajdonosa egyértelműen és nagy mértékben hátrányt szenvedett. Egyéb esetekben az állam kompenzációt fizet a tulajdonosnak azért, mert nem használhatja a saját tulajdonát a megszokott módon. De az az igazság, hogy Finnországban a NATURA 2000 hálózatba leginkább az állam tulajdonában és kezelésében lévő, egyébként is védett területek kerültek bele, a hálózat alapját a nemzeti parkok és egyéb természetvédelmi területek alkotják.

– *A magyar erdőterület több mint egybarmada NATURA 2000 terület, mekkora ez az arány Finnországban?*

– Finnországban közel 15% azon erdők aránya, amelyek valamilyen szinten védettek. Ennek egy része fokozottan védett terület, egy részét pedig csak meghatározott módon, kisebb-nagyobb korlátozásokkal lehet használni. A NATURA 2000 hálózatba összesen 3,5 millió hektár földterület tartozik. A védett területek jelentős része az állam tulajdona, de van, ami magántulajdonban van. Mintegy 10 évvel ezelőtt jelentős változtatást hajtottunk végre a védett területek kezelésével kapcsolatban. Dél-Finnországban ekkor indult az ún. METSO-program (*a mozaikszó a finn természetvédelem szimbolikus erdei madarának, a nyírfájdnak a neve – a szerk.*), mely az erdőterületek természetvédelmi kezelését szabályozza. A program lényege a tulajdonosok önkéntes csatlakozása, a természetvédelmi gazdálkodási szempontok önkéntes vállalása. Az állam minden védelemre érdemes terület esetében szerződést köt az erdőterület tulajdonosával, aki vállalja például, hogy kompenzáció ellenében 10 vagy 20 évig nem végez fakitermelést. Azaz az állam nem megvásárolja a területet, hanem határozott idejű bérleti szerződéssel teszi lehetővé a természetvédelmi célok megvalósulását. Hús év múlva vagy tulajdonosváltáskor újra lehet értékelni a megállapodást, és a természet változásait is figyelembe véve el lehet dönteni, hogy to-

vábbra is szükséges-e az adott beavatkozás vagy korlátozás a területen. A program eredményeként megváltozott a tulajdonosok hozzáállása. Korábban az állam diktált a tulajdonosoknak, hogy a területed védett lesz, és bár ezért kapsz kompenzációt, de nincs más választási lehetőség. Most az önkéntes alapú MET-SO-program keretében a tulajdonos elgondolkozhat, hogy rendben, valamilyen szempontból úgy látszik értékes a területem, én is szeretném megőrizni az eredeti állapotban, és ezért egy ideig még pénzt is kapok. Az utóbbi időben egyre többen ajánlják fel a területeiket a program céljaira, amelyre évente mintegy 20 millió eurót fordítunk.

– *Ezzel a természetvédelem területén úgy látszik megtalálták a megoldást. Az erdő azonban a rekreációs igények kielégítésével is szolgálja a közösség érdekeit. Létezik-e bármiféle támogatás a kapcsolódó infrastruktúra kialakítására és fenntartására Finnországban?*

– A turisztikailag feltárt (jelzett turistautakkal, kiépített táborhelyekkel ellátott) és a leginkább látogatott erdőterületek legnagyobb része állami tulajdonban van. A finn állami erdőket kezelő vállalat, a *Metshallitus* leginkább saját bevételéből fordít közjóléti fejlesztésekre. Az ehhez szükséges forrásokat elsősorban az ország fakitermelésének 10%-át kitevő faanyag értékesítéséből teremtik elő, ami évente 4-5 millió köbmétert jelent. Uniós forrásokat abban az esetben tudnak rekreációs célra felhasználni, ha a közjóléti fejlesztések illeszkednek a vidékfejlesztési célokhoz. Egyes esetekben előfordul, hogy a területhez közel működő turisztikai vállalkozások támogatásból építenek például tanösvényeket, madármegfigyelő tornyokat. Ilyenkor természetesen mindig kell az erdőtulajdonos beleegyezése vagy a tulajdonosnak támogatott partnernek kell lennie. Tipikus példa a motorossal használható utak kialakításának kérdése. Sok belföldi és külföldi turista keresi ezt a lehetőséget, de a nagy területeket érintő útvonalhálózat kialakításához itt is mindenütt a tulajdonos beleegyezése kell. Fontos, hogy közösen jelöljék ki a legálisan használható útvonalakat, ne lehessen bárhol menni a motorossal. A kijelölt utak mentén sok helyre el lehet jutni, de mindez ellenőrzött körülmények között, kontroll alatt történik.

– *Aktuális kérdés az EU közös agrárpolitikája. Milyen hatását várják ennek a finn és a többi tagország erdőgazdálkodására?*

– A mi álláspontunk szerint fontos az erdőgazdálkodás az egységes európai közös agrárpolitikán belül. A most meglévő támogatásokat a jövőben is meg kell tartani. Sok országban előtérbe kerültek az energiaügyek. Az erdőknek fontos szerepe van abban, hogy teljesíteni tudjuk a megújuló energiaforrások alkalmazására az EU által kitűzött arányt. Finnországban 38% a célkitűzés, amit soha nem érünk el, ha az erdőnek nincs központi szerepe ebben, és az nem kap támogatást. Azt viszont nem szeretném, hogy az EU erdészeti politikája ugyanolyan legyen, mint az EU agrárpolitikája, amely elvész a kis részletekben, bonyolult és bürokratikus. Jó lenne, ha EU szinten együtt lehetne gondolkodni, és közös, átfogó szerződést lehetne létrehozni, amelynek a környezet- és természetvédelmi, valamint a gazdasági és a szociális vonatkozások egyaránt részét képeznék. Közös fórumon kellene megegyezni például a fenntarthatóság feltételeiről, vagy a faanyag felhasználásának módjairól és lehetőségeiről. Finnországban egyre gyakrabban kerül szóba a fából előállítható üzemanyag kutatásának témája.

– *Többször szó esett a biomasszáról. Hogy látja a fa szerepét az energiapiacban?*

– Szerintem központi szerepet tölt be a fa. Legalábbis az olyan országokban, mint Finnország, de ugyanez vonatkozik pl. Svédországra vagy Ausztriára is. Finnországban a fa a legfontosabb megújuló energiaforrás. Kérdés, hogyan tudjuk felhasználni. Jelenleg a vágástéren mindig marad csak energetikai célra felhasználható faanyag. Ha növelni tudjuk a fafelhasználást anélkül, hogy elpusztítanánk az erdeinket és veszélyeztetnénk a fenntarthatóságot, az az állam szempontjából hasznos lenne, és a növekvő kereslet miatt hasznos az erdőtulajdonosok számára is.

– *Milyen együttműködésre számít ezekben a kérdésekben Magyarország és Finnország között?*

– Magyarországgal mindig is jól működtek a kapcsolataink. Ennek alapját a régi közös gyökerek mellett a mindkét félre jellemző pragmatikus gondolkodásmód adja. Nincs feszültség a két ország között, ezért aktuális kérdésekben jól működik az információcsere. Ennek további erősítése, az együttgondolkodás fejlesztése mindkét fél számára hasznos lehet.

– *Ezen a területen fontos szerepe lehet a szakmai civil szervezeteknek. Tapasztalatom szerint Finnországban ezen szervezetek és a minisztérium kö-*

zött jó az együttműködés. Miért fontosak Ön szerint a szakmai civil szervezetek, és miért jó partnerek az Önök minisztériuma számára?

– Finnország kis ország, mindenki ismer mindenkit. Ennek vannak előnyei és hátrányai is. Ezekben a szervezetekben nagy szakmai tudás halmozódott fel, nagy kár lenne, ha ezt nem használnánk ki. Ezért fontos az ágazati irányítás és a szakma képviselői közötti párbeszéd. Bármilyen újításról, jogszabály módosításról vagy induló programról van szó, a szakmai szervezeteket felkérjük, hogy vegyenek részt az adott munkacsoportok munkájában, illetve foglalkoznak meg állásfoglalásukat az aktuális témákban. Személyesen is fontosnak tartom a szakmai szervezetekben szerzett tapasztalatot és tudást, ezért személyes tanácsadóm is az egyik ilyen szervezettől érkezett.

– *Megenged a végén nébány személyes kérdést? Van Önnek erdeje? Mit csinál az erdőben? Kirándul, vadászik, dolgozik? Milyen a viszonya az erdővel?*

– Igen van erdőm, összesen 77 hektár. Az ápolási és erdőnevelési munkák nagy részét magam szeretem csinálni. Szeretek tisztító- és motorfűrésszel dolgozni. Mivel fával fűtök, minden évben legalább annyit dolgozok az erdőben, hogy a tűzifámat onnan tudjam beszerezni. Amikor az erdőben járok, látom, hogy ott mi történik és milyen feladatok vannak még hátra. Ismerem a saját erdőmet. Az erdei munka jó ellensúly a hétköznapi munkámnak. Hétfőként szeretem beindítani a motorfűrészt. Ez testmozgás és kikapcsolódás is egyben, de az erdőnek természetesen gazdasági jelentősége is van. Nem vadászok, viszont a feleségem gombászik, és néha engem is arra „kényszerít”, hogy elkísérjem. Vicesen három feltétellel szoktam ebbe beleegyezni: egyrészt nekem nem kell gombát gyűjtenem, másrészt a saját erdőnkben maradunk – és harmadszor, hogy vihetem a fejszémet. Amíg ő gombát szed, én dolgozom...

Barcza Virág – Lomniczi Gergely
fotó: Pápai Gábor

Jari Koskinen, 52 éves gazdálkodó, 2002-2003-ban és 2011 óta miniszter. Finnország területének 75%-át, 22,1 millió hektárt borít erdő, a finn lakosokra fejenként 4,5 ha erdőterület jut. Az erdők döntő része, mintegy 66%-a magántulajdonban van. Minden ötödik finn rendelkezik erdőtulajdonnal.